

כלכלה יהודית

02
הלוואה פלוס?

אחים לנפש
יחד מחברים עולמות

**נפש
יהודי**
NEFESH YEHUDI בונים עתיד מחובר

olami

בואו נדבר על זה

מהי ריבית?

נסו להעמיד טענות בעד ונגד ריבית בהלוואות!

מה ההבדל בין
שכירות של חפץ
- המותרת. לבין
שכירות של כסף -
האסורה?

האם יש דרך להפוך
את מוסד ההלוואות
לרווחי בלי להתיר
לקיחת ריבית?

מדוע יהודים
הלוו בריבית
לגויים?

אני ה'!

וְכִי יָמוּךְ אָחִיךָ וּמָטָה יָדוֹ עָמָךְ וְהִחְזִיקָתָּ בּוֹ גֵּר
וְתוֹשָׁב וְחִי עִמָּךְ. אֶל תִּקַּח מֵאִתּוֹ נֶשֶׁךְ וְתִרְבִּית
וְיִרְאֶתָּ מֵאֱלֹהֶיךָ וְחִי אָחִיךָ עִמָּךְ. אֶת כֶּסֶףךָ לֹא תִתֵּן
לוֹ בְּנֶשֶׁךְ וּבִמְרִבִּית לֹא תִתֵּן אֶכְלָךְ. אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם
אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לָתֵת לָכֶם אֶת
אֶרֶץ כְּנָעַן לְהִיּוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים (ויקרא, כה, לה-לח).

שאלה
למחשבה:

מה הקשר בין איסור ריבית
ליציאת מצרים?

רגע של עברית

מה ההבדל בין נשך לתרבית?

נשך (או?) תרבות

שני צדדים לאותו המטבע

נשך נקרא על-שם שנושך את הלווה לשלם מה שלא לקח, **ותרבית** - על שמרבה הונו ממה שלא הלוה (מלבי"ם)

דבר אחד

חד שוויה רבנן ולעבור עליו בשני לאוין (רש"י)

נושך או לא?

לפי פשוטו נראה בעיני כי **הנשך** הוא שילונו מנה ליתן לו ברביתו חמשת שקלים בכל שנה ויקרא כן בעבור כי אחריתו כנחש ישך שמבצבץ ועולה. **התרבית** הוא שילונו עד זמן פלוני ואז יפרענו ויתן לו רבית חמשה שקלים ואין בו רבית אחר הזמן ההוא כי זה איננו נושך שלא יעלה יותר מן הסך ההוא אבל הוא רבית... (רמב"ן)

שאלה
למחשבה:

מהו הקשר בין ארס
הנחש לבין הלוואה
בריבית?
לימדו את דבריו של
ה'כלי יקר' המופיעים
בדף ההנחיות

זה מול זה

"אני ה' -- מכאן אמרו: כל המקבל עליו עול ריבית, מקבל עול שמים; וכל הפורק ממנו עול ריבית, פורק ממנו עול שמים.

"אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם -- על תנאי כך הוצאתי אותם מארץ מצרים;

על תנאי שתקבלו את מצות ריבית. שכל המודה במצות ריבית מודה ביציאת מצרים, וכל הכופר במצות ריבית כאילו כופר ביציאת מצרים. (ספרא ויקרא כה לח)

אי אפשר לעקוף...

אמר רבא: למה לי דכתב רחמנא
יציאת מצרים בריבית? יציאת מצרים
גבי ציצית? יציאת מצרים במשקלות?

אמר הקדוש ברוך הוא: אני הוא
שהבחנתי במצרים בין טיפה של בכור
לטפה שאינה של בכור - אני הוא
שעתיד ליפרע ממי שתולה מעותיו
בנוכרי ומלווה אותם לישראל בריבית,
וממי שטומן משקלותיו במלח, וממי
שתולה קלא אילן בבגדו ואומר תכלת
הוא (בבא מציעא, סא, ב)

יש לי מושג

ציצית היא מצוות עשה מהתורה לקשור לכל בגד
בן ארבע פינות (כנפות) ארבע קבוצות פתילים,
אחת בכל פינה. כל קבוצת פתילים מכילה
ארבעה פתילים, הקשורים וגדולים יחד.
בפסוק התבאר כי במסגרת עשיית הציצית, יש
חיוב שאחד מהפתילים יהיה בצבע תכלת, במשך
הדורות השתכחה המסורת לזיהוי החילזון ממנו
נעשה צבע התכלת, בשנים האחרונות נעשה
מאמץ לזהותו מחדש.

אגר נטר!

אמר רב נחמן כללא דרביתא,
כל אגר נטר ליה, אסור
(בבא מציעא, סג, ב)

אגר נטר - שכר המתנה
אי מוזיל גבי משום המתנה
שמקדים לו המעות והמקח
אין לו למוכר עכשיו (רש"י)

פערי מטבעות

המלווה את חבירו על המטבע, וכן הכותב לאשתו בכתובתה מטבע ידוע, ופירש משקלו, והוסיפו על משקלו אם הוזלו הפירות מחמת התוספת מנכה לו שיעור התוספת ואפילו הוסיפו עליו כל שהוא, ואם לא הוזלו מחמת התוספת אינו מנכה לו אלא נותן לו ממטבע היוצא באותה שעה.

במה דברים אמורים? בשהוסיפו עליו עד חמישיתו כגון שהיה משקלו ד' ועשאו ה' אבל אם הוסיפו לו יותר על חמישיתו מנכה לו כל התוספת אע"פ שלא הוזלו הפירות, וה"ה למלווה על המטבע ופחתו ממנו. (רמב"ם, הלכות מלווה ולוה פרק ד הלכה יא)

רקע

בתקופתו של הרמב"ם המטבע הייתה טבועה על מטיל מתכת זהב, כסף ומתכות אחרות ובאופן אקטיבי כאשר הממשלה רצה להוסיף על ערך המטבע היא הוסיפה על משקל המטבע וכך בוצע ייסוף בערך המטבע. ניתן להקביל זאת היום לייסוף שחל בעקבות ירידת המדד וכדומה

דומה אבל שונה

יש דברים שהן כמו רבית ומותרין. כיצד
לוקח אדם שטרותיו של חבירו בפחות
ואינו חושש, ומותר לאדם ליתן לחבירו
דינר כדי שילווה לפלוני מאה דינרין שלא
אסרה תורה אלא רבית הבאה מן הלווה
למלווה, וכן אומר אדם לחבירו הא לך דינר
זה ואמור לפלוני שילוני שלא נתן אלא
שכר אמירה (רמב"ם שם, יד)

ריבית בחיי היומיום

לויתי מחבר
\$ 100 כשהשער
היה נמוך, עכשיו
הוא עלה, איך
אחזיר לו את
ההלוואה?

חבר הלווה לי
בקבוק שמן כשהייתי
ממש נואש. מותר
לי להחזיר לו שני
בקבוקים, כאות
תודה?

לויתי משכנה
ביצה מידה M
אני רוצה להחזיר
ביצה מידה L
האם זה מותר?

פסקי הלכה רלוונטים

בהחזרת ירקות, שקשה לאמוד באיזה גודל לקח ובאיזה מחזיר. ההיתר מיוסד על טעמו של תוס' להיתר החזרת חפץ שהתייקר. כיון שבדבר שלא מקפידים בו ומוחלים עליו אין איסור.

למרות שבגמ' משמע שהיתר זה של החזרת חפץ מעט יותר גדול נאמר רק ביחס לתלמידי חכמים. נהגו להקל אף לכל אדם כיון שמסברת תוס' נראה להתיר בכל ענין שרגילים בכך ואי אפשר להיזהר בדבר.

אך החזרת מוצר נוסף אסור משום ריבית.

מותר לשכנים ללוות זה מזה מוצרים בכמות מועטה אותה רגילים ללוות זה מזה, ואין בדבר איסור אף אם החפץ התייקר בין ההלוואה להחזרה. ולכן מותר ללוות לחם, ביצים וירקות או כל דבר קטן שרגילים ללוות זה מזה ולהחזיר מוצר זהה אף אם הוא התייקר בינתיים. (רמ"א סימן קסב א, ובטור. ע"פ ב"מ עה)

עוד נהגו להתיר להחזיר מוצר בגודל דומה למה שלקחו, אף שאינו באותו גודל מדויק. כך שיתכן שמחזירים חפץ קצת יותר גדול. כמו

מט"ח ועוד...

הלוואת מט"ח: כדי ללוות דולרים, אירו, או שטרלינג ולהחזיר באותו מטבע, צריך שיהיה ברשות הלווה בשעת ההלוואה מעט מאותו סוג מטבע, אך מספיק שיהיה ברשותו רק בשעת פעולת ההלוואה עצמה ומיד אח"כ יכול להוציאו ולא יעבור שום איסור.

הלוואת ש"ח בצמוד לדולר: אם מלווה בשקלים בצמוד לדולר, כלומר שהלווה מתחייב להחזיר בשקלים לפי שינוי שער הדולר, כלומר אם בשעת הפרעון שער הדולר עלה ולכן יצטרך לשלם יותר,

הדבר אסור אפילו אם ללווה דולרים בשעת ההלוואה. הלוואה בדולרים ופרעון בשקלים: אם מלווה בדולרים ומתנה שיחזיר בשקלים, אסור להחזיר לפי שער הפרעון במקרה שהמחיר עלה, אלא יתנה מראש שישלם כשעת ההלוואה ואם לא התנה מראש ישלם כפי השער הפחות שביניהם,

ואם נותן לו אפשרות לבחור איך להחזיר, בדולרים או בשקלים, אזי כשעלה השער כיון שמותר לשלם בדולרים [כשהיה ברשות הלווה מעט בשעת ההלוואה] אף שנתייקרו, רשאי גם לשלם בשקלים לפי שער הפרעון היקר.

להרחבה עיינו בדף ההנחיות

צידה לעכ...?

מהו גמ"ח?
כיצד יכול להיות משתלם
להלוות בלא ריבית?

על מודל האשראי בהלכה מוזמנים לקרוא
במאמרו המכילים של הרב אהרן קרביץ
המופיע בדף ההנחיות

מנדבה כבה

רוצים עוד?
סרקו והצטרפו
ל"אחים לנפש"

© כל הזכויות שמורות ל"אחים לנפש"

